

СВІТАННЯ

· ПОЕЗІЯ, ЛІТЕРАТУРА, МИСТЕЦТВО,
ІДЕОЛОГІЯ ТА ФІЛОСОФІЯ

СВІТАННЯ

КВАРТАЛЬНИК

ПОЕЗІЇ, ЛІТЕРАТУРИ, МИСТЕЦТВА, ІДЕОЛОГІЇ ТА ФІЛОСОФІЇ

Видає Редакційна Колегія.

Головний редактор: Володимир Шаян.

Секретар редакції: Лариса Мурович.

Члени Редакційної Колегії:

Р. Володимир, Ігор Качуровський, Галя Мазуренко, Левко Ромен

Редакція застерігає собі право скорочувати і
виражати надіслані матеріяли.

АДРЕСА РЕДАКЦІЇ:

1950 Glenview Rd., Pickering, Ont., Canada

АДРЕСА АДМІНІСТРАЦІЇ:

Nestor Rohowskyj, 4834 St. Lawrence Blvd.,
Montreal 151., Quebec, Canada

Рікова передплата 2.50 дол. Ціна окремого числа 75 центів.

SVITANNIA

a Ukrainian Magazine of

POETRY, LITERATURE, ARTS, IDEOLCGY AND PHILOSOPHY

Editorial Address:

1950 Glenview Rd., Pickering, Ont., Canada

Business Address: Nestor Rohowskyj

4834 St. Lawrence Blvd., Montreal 151., Quebec, Canada

SVITANNIA is published quarterly.

Single copies 75¢. Subscription price \$2.50.

Проф. Володимир ШАЯН

ОССІЯН ПРАВДИВИЙ І НЕПРАВДИВИЙ

Поява творів Оссіяна викликала приголомшливе враження на широкі кола читачів літератури та найбільших її корифеїв. А сталося це так: в 1760 році вийшла в Единбурзі невеликого розміру книжечка, п. з.: «Фрагменти старовинної поезії зібрані на Верхогір'ях Шотландії». Книжечка вийшла анонімно як переклади із гаельсько-шотландської мови. Розійшлася хутко і довелося її друкувати вдруге. І вже в 1761 році шотландець Джеймз Макферсон відкрив цілу поему Оссіяна і видав її в перекладі п. з. «Фінгаль, старовинна епічна поема в шістьох книгах, разом із іншими поемами, зложеними Оссіяном, сином Фінгаля, в перекладах із гаельської мови». У 1763 році вийшла в подібний спосіб поема п. з. «Темора», а далі, коли наклади були негайно вичерпані, вийшли повністю всі відкриті «Твори Оссіяна» в 1765 році.

Без найменшої пересади можна ствердити, що ці поеми створили справді нову добу в історії європейської літератури. Історія поширення і впливів цієї книги вимагала б окремої праці. Я наведу тільки для прикладу деякі факти. Ось приклади.

Вольфганг Гете, якого вважають найбільшим поетом і духом Німеччини, написав дослівно: «Оссіан витиснув з мого серця Гомера». Від того часу Гете клясик чи псевдоклясик став Гете романтик. Отже саме підо впливом Оссіяна, як сам засвідчує, він відвернувся від псевдоклясицизму та став одним із співтворців європейського романтизму.

Славний Гердер, безсмертний відродитель народности і народніх пісень, писав про автентичність Оссіяна: «Чогось подібного не міг створити Макферсон. Щось подібного не дасться подумати в нашому столітті». Гердер знайшов вираз душі народів у їхніх піснях. Його «Голоси народів у піснях» — це також епохальний твір в оцінці фольклору і народности, і мав величезний вплив на публікацію і збирання народніх пісень у цілій Європі.

Існує ціла література про Оссіяна. Не один раз його порівнювали з Гомером. На вершинах цих порівнянь чуємо заяву Фосса: «Шотландець Оссіан є більший за Гомера».

Оссіянічна література в Німеччині в роках 1762-1897 обіймає 383 позиції, надто 20 музичних творів таких велетнів музики, як Брамс, Бартольдї, Шуберт, Вебер та інші. Є численні твори малярства і різьби, надхненні ідеями чи мотивами з Оссіяна.

Оссіан був багато разів перекладений на всі літературні мови тодішньої Європи, у тому і латиною і новогрецькою мовою.

Поява його перекладів польською мовою викликала дослівно цілу революцію постановля польського романтизму. «Польський Бард» князя Адама Чарториського був тут сигналом нової доби. Князівні, Красіці, Бродзінські, Залескі, Гоциньські та інші перекладали Оссіяна, а писало про нього безліч критиків на чолі із Бродзінським, якого праця «Про романтизм і класицизм» стала програмою романтизму.

Ні, це не все. Далеко не все, щоб дати уявлення про розміри оссіянізму в Європі, де Оссян здобув славу рівну чи більшу від Гомера, Шекспіра, Уолтера Скота, Бернса чи Уордсверта. Так його ім'я спалахнуло над Європою, щоб... погаснути при кінці минулого століття.

Бо такого поета не було, його постать вигадана, а його твори написав шотляндець Джеймз Макферсон, той самий, що подав себе за скромного тільки перекладача великого і безсмертного «Оссіяна». Кінцеве видання із наведеної на початку літератури, двотомник зібраних творів мав біля 20,000 віршів чи радше поетичної прози, або ще вірніше... модерного верлібру, яким написані його поеми.

Це все було геніальне. Неправдою виявилось тільки те, що «Оссіян, син Фінгаля» жив у третьому столітті нашої ери. Правдою було те, що це містифікований літературний псевдонім геніального Макферсона. Бож як поети такої міри як Гете визнавали геніальність творів псевдо-Оссіяна, то ця геніальність не змінилася від того, що написав ці твори сам Макферсон у 18-ому столітті.

Писав сам Гете, що його «Терпіння молодого Вертера» писав не він, але сам «Вертер» перед смертю. «Вертер» Гете вже носить на собі подих Оссіяна. Щоправда, ніхто не повірив Гете і ніхто не дорікав йому за таку прийнятну форму літературної містифікації.

Як же можна приміювати інший критерій до «Оссіяна-Макферсона». Раз твори «Оссіяна» геніальні, то й твори Макферсона мають ту саму якість. Звичайно, був гнів на нього за те, що так довго не була повністю доказана його містифікація і цілий ряд поважних учених дало «набратися» на неї.

Чому ж учинив це Макферсон?

Він бажав відродження призабутої шотляндсько-гаельської мови. Він бажав відродження і пробудження цілого шотляндського народу. І справді, хоч написав його сам в англійському оригіналі, то однак далі почали перекладати його на спробах відтворення цієї ж старовинної гаельської мови. Спроби були маловдалі. Саме відсутність оригіналу заважила на остаточному присуді, що твори псевдо-Оссіяна — це «фальсифікат» самого Макферсона.

Але ж було в історії цієї містифікації щось правдиве, щось непідроблене і непідробне. Це старовинні легенди і балади, — що правда, записані пізно, бо аж у 15-ому столітті, — чи навіть тільки розкинені залишки і фрагменти старших пам'яток мови і літератури, засудженої на забуття.

Міг був Макферсон пробувати створити бажане ним відродження на основі цих залишків, алеж вони могли викликати заінтересування тільки серед спеціалістів знавців чи любителів старої літератури. Йому ж бажалося показати якийсь суцільний твір, який своєю силою викликав би бажаний ним наслідок: відродження старовинної мови і світогляду.

Новітні досліди Оссіяна-Макферсона ідуть саме по тій лінії. Пробують із залишків цієї старовинної літератури знайти ті скалки, які були поштовхом для творчості Макферсона. Пробують відкрити дрібні уривки старовинних бардів. Щоправда, не із третього століття, але 15-го, але навіть і так, ці уривки балад виразно доказують існування цілої зниклої літератури. Сьогоднішня генерація дослідників уже перестає гніватися на Оссіяна-Макферсона, що він силою своєї геніяльної уяви і поетичного слова пробував із цих скалок відтворити цілі пам'ятники. Це так, якби якийсь мистець-різьбар із самого дрімаючого лона Мілонової Афродити спробував відтворити цілу, її по-стать. Якщоб він це зробив, то його твір був би геніяльний. Якщо таке відтворення виявило б силу його генія, то ніхто не гнівався на таку спробу. Щоправда, він повинен був заявити, що це спроба. Звичайно, така спроба не мала б на ринку у Садебі в Лондоні тої самої ціни, що «правдива» Афродита Мілона.

Отже, час на регабілітацію Оссіяна-Макферсона. Треба підійти до цього твору як до літературного твору 18-ого століття і визнати за ним усі ці прикмети геніяльності, які відмічувала літературна критика кінця 18-ого і початку 19-ого століття. Разом із тим треба підмітити за Макферсоном талант відтворення настрою і світу гаельської поезії із старовинної доби може 13-ого до 15-ого століття із слідами ще старіших мовно-літературних наверхствувань. Треба теж визнати за цим твором той поетично пробудницький вплив, який він мав на сучасників, хоч і виявився неавтентичним.

Треба також указати, що відродження на такій сумнівній базі не має своєї повної сили як політичний рух, а залишається неповнокровним.

Треба, одначе, найвиразніше ствердити, що основна сила творів Оссіяна — правдивого чи неправдивого — є саме в тих залишках старовинного фолкльору. Самі ці залишки і саме бажання відродити старовинну силу дохристиянського світогляду дали творам Макферсона ту силу і весь той чар, що разом із його талантом створив шедеври модерного романтизму із його всесвітнім значенням для відродження саме національностей і то в сильнішій мірі національностей поневолених як державних.

Що й треба було доказати. Мої читачі напевно пам'ятають мою працю про «Джерела Сили Української Культури», у якій ці животорчі і стримливі сили виявилися саме українським фолкльором. В історії містифікації Макферсона, навіть тут, знаходжу потверджен-

ня правди про силу народности і духа народности, зачаровану в народній поезії, звичаях та самій його власній вірі.

Сьогодні «Оссіян» відомий тільки освіченим літературознавцям. Його слава минулася безповоротно. Не можна відродження нації будувати на неправді. Не можна відродження нації будувати на неправдивих чи неавтентичних текстах.

Справа містифікації «Оссіяна» викликала зрозуміле і справедливе недовір'я до всіх текстів, які не мають за собою безсумнівних і твердих доказів своєї автентичности.

Тим більше, що було більше випадків подібних до «Оссіяна», на початку 19-го століття зокрема.

Щоб дати нашим читачам уявлення про стиль Оссіяна-Макферсона, наведу короткий фрагмент однієї із його поем у моєму перекладі.

Джеймс МАКФЕРСОН (Оссіян)

ФРАГМЕНТ ІЗ ПОЕМИ: КАРИК-ТУРА

Крімора:

Хто це гряде з гори, немов хмара забарвлена промінням
Заходу?

І чий це голос, сильний як вітер, але милий як
арфа Кариля?

Це моя любов у світлі сталі, — але є сумні її при-
темнені брови.

Чи живе могутнє плем'я Фінгаля? — чи інша журба притемнює
душу Конналя?

Конналь:

Вони живуть! Я бачив, як вони верталися із погоні,
мов струмінь світла.

Сонце було на їх щитах.

Як струмінь світла вони сходять із гори. Голосний
є гомін молоді: війна і любов є близько.

Завтра жажливий Дарго приходить, щоб випробувати
силу нашої раси.

Він погорджує расою Фінгаля: Расою боротьби і ран.

— — — — —
Як бачимо із цього фрагменту «Оссіян» був надхненний ба-
жанням збудити нову життєву силу до здвигу одієї «раси боротьби
і ран». Раси мітологічного Фінгаля.

Макферсон сумнівався, чи ця раса ще живе. І тому питався в
поємі: «Чи живе ще раса Фінгаля?» І тому відповів:

«Вона живе! Я бачив, як вона верталася із погоні мов струмись
світла. Було сонце на її щитах!»
І її молодь не боялася війни. Вона ждала її як... любови.
Війна і любов є близько!
Ворог прийде завтра, щоб випробувати силу нашої раси.
Оссіян хоче цю силу пробудити.
Ні, цього замало! Оссіян хоче цю силу своїм словом створити.
Але на цьому бажанні є первородний гріх неправди.
Чи ця молодь повірила б поетичному слову самого Макфер-
сона?

Оце є питання, яке стояло перед Макферсоном, коли він «від-
крив» престаровинного «Оссіяна».

— — — — —
Ви ж, мої друзі, напевно не бажаєте, щоб у заранні нашого від-
родження стояв твір, якого автентичність ще довго буде принаймні
під сумнівом?

Чому ж Вам не вірити у слово Правди Поета-віщуна?

Чи треба Вам іншої скелі, як його правдиве віще надхнення?

Сила старовинного віщуна була в душі Макферсона.

Треба повірити просто вираженій силі надхнення вашого Про-
рока, віщуна, поета і мислителя!

Ви напевно не хотіли б, щоб книги, оголошені як священні, ви-
явилися можливим фальсифікатом.

Ви бажаєте легких доказів, «так» або «ні».

Алеж хіба маєте сумніви в автентичність віщого надхнення
Вашого Пробудника?

Але ж і не зневірюйтеся зарані!

Поеми «Оссіяна» були конструкцією. Вони не були автентич-
ні. Але автентичною була сила фолкльору, притаєна сила народу
придавлена у глибинах його душі, у глибинах його власного минуло-
го і його власної віри.

Ці розсіяні фрагменти живуть у нашому фолкльорі, живуть
розсіяні в наших душах, живуть у правдивих творах української духо-
вості, у творах наших національних геніїв, які своїм віщим словом
творили і створили вже нашу націю.

Відновлення її правдивої духовості, зокрема її правдивої на-
родньої віри принесе їй добу її величі і творчої потуги в історії.

А в тім... і цю нашу старовинну віру теж творили пророки й
віщуні нашої нації у сивому минулому.

Чому ж Вам, маловіри, не вірити, що нарід цей має свою ду-
хову силу, щоб родити і творити своїх великих віщунів також сьогодні.

Чи треба Вам «чудес» містифікації?

А чи не більше є чудо наявності віщої сили правдивого
креаціонізму із ДУХА НАЦІЇ?

Живого Духа Правди і Волі, якому молився Шевченко!

До Вельмидостойного Проф. Володимира ШАЯНА
Головного редактора журналу «Світання»
в Лондоні, Англія.

Вельмидостойний Пане Професоре!

Українська преса подала дуже радісну для нас вістку,
що Президія УВАН у вільному світі обрала Вас односторонньо
Президентом УВАН на цілу Європу, з осідком у Лондоні.
Сердечно gratулюємо Вам, Вельмидостойний Пане Професо-
те, і бажаємо якнайкращих успіхів на цьому відповідальному
становищі.

З глибокою пошаною

ЧЛЕНИ РЕДАКЦІЙНОЇ КОЛЕГП «СВІТАННЯ»

Левко РОМЕН

ГНІВ ПРАВЕДНИЙ

Ображена любов наснажується в гнів,
А непомщену кров увічніть слово-спів!..
Але воно безсиле, трагічно-співне слово,
Як звіри вже завили, як скуштували крові...

Тоді не спинять їх, роз'юшених звірів,
Закляття й слів міцних, ні чакли, анї спів!..
Та, як ворожа стежа, слова перестороги
І хижаків бентежать сигналами тривоги!

В ображених рабів обернеться у лють
Той син любови — гнів: катам урветься путь!
Трищать ланцюг і ланки, порветься їх багато, —
Сяйнуть нові світанки, бож бій за волю — свято.

Хоч не шкодує звір ні кігтів, ні зубів,
Та вже, уздовж і вшир, розливсь, спалахнув гнів!..
Тоді здолає ката відвага ця раптова —
Тріумф це волі свята і праведного слова!

ПАРАДА ПЕРЕД СОНЦЕМ

Блискавки!... Десь грому вдари!...
Пропливають небом хмари...

По землі танцює вихор,
Волохаті ж — линуть тихо.

Це ж парада перед Сонцем,
Батьком їх і оборонцем, —

Перед пільмою і блудом...
Сонце ж їх частує чудом:

Тих посріблює, золотить,
Щоб до чину заохотить,

Як дощем же землю славить, —
Ще й веселку їй поставить!

Каже знак цей перемоги,
Що й пустелі, й перелоги

Заквітчає зелень Божа —
Гине, гине міць ворожа!

«Дуб Нелин»

Р. ВОЛОДИМИР

СУЗІР'Я ГІДНОСТІ

Безмежні простори крилом опіки горне тиша,
Одвічний дух лишиться тут праматері звелів,
Панує скрізь буття й ладу гармонія найвища,
Такої благодійности немає на землі.

М'які розхвиля моря зелені до стіп лягають,
Плянету в мирі й сарни населяють і леви,
Доволі місця й паші всім, не брак угіддя в гаю, —
Спасенний острове для дружніх і довірливих!

Чи в теремі твої колись потрапити зуміє
Натомлений безвихіддям життя земний блукач?
Кому ти лиш утопія й вершок пустої мрії,
Даремне той пручатиметься в неводі невдач.

За обр'ями гуркотеч і шамотінь дочасних
Країна пристані душі моєї вирина...
Ніколи більш, я вірю впевнено, вона не згасне, —
До гідного й величного ця зірка провідна.

20. серпня 1969

ПРАДІДІВ СВІТАНКИ

В горнилі паляниці мати-Либідь допікала,
За селищем рибалкував на водах батько-Тир,
При хлібі в полі наробилась їх дочка чимало,
Пішов на ведмедя Рогдар — брат Ути, богатир.

Над бором сизі клуби мли похмуро обважніли,
Дажбожого обличчя з-поза хмар ще не уздрить...
Нараз прорвався з пущі рев, жаданням набринілий,
Заляг Рогдар — розплати час за скоту цілий рід.

Напруга м'язів, вимет ратища навпроти звіра —
О Велесе, твоє ж поріддя бережу тобі! —
Мисливця в наступ повела непереможна віра,
Удар сокирою й — кінець короткій боротьбі!

Подібно, як вертався він з походів на вандала,
Чи, як набігли гуни, після дальших перемог,
Із хлібом, медом Ута на порозі зустрічала —
Вітай, мій брате! Хай з тобою буде все Сварог!

21. серпня 1969

«Височій, Життя» і «Прапори Думки»

Оксана ЛЯТУРИНСЬКА

**

Створив ти землю, оболочи,
Людину — дотиком і дихом,
Ти повнив дні й вершив ти роки.
Чинив добро і діяв лихо.

Являвся пращуру, вогненно
Злітав до хатнього порога.
На землю ти зсилав Дажбога
І вергав їй сліпу Морену.

Владав ти всесвітом, Свароже!
Впаду на твар свою: воскресни!
Твого народу жрець безчесний
Вклонився Одіну. Чи ж гоже?

Яви лице у блискавицях!
Удар, розжар, розсип, розверзни!
Нехай хула в устах замерзне,
І хай ім'я твоє іскриться!

**
*

Ти ще не вмер, ти ще не вмер!
Через розбурханий Дністер
З Дніпра ти видибаєш, Боже!
Впадуть долів боги ворожі.
Перед лицем великих чуд

Жахнеться князь, чернець і люд.
Тоді ж у гromі-блискавиці
Запаляться стирти пшениці.
Злетить офірою когут.
Явися Боже, і перебудь!

**
*

Перуне, освяти мечі!
Вперед, зловіщі післанці:
Іде! Іде!

І з-під копит —
Вогонь і пил.

Побідная тремтить Ітиль.
Царгородє, тремти!
Тремти Дунаю, Волго!
Іде, іде син Ольги!

«Княжа Емаль»

Лариса МУРОВИЧ

РЕІНКАРНАЦІЯ

«Душа відділилась від тіла...»

О. Ольжич

Як душа відділитись уміє від тіла,
І крилато відродиться в іншій потому,
Не сказав він і другові, Націє мила,
Бож козак таїн бою не зрадить нікому.

Бачиш, там схоронилась душа його в дубі,
Поки з ворогом скінчить за тебе відплату,
Якщо тіло впаде, хай засне в земній шубі,
Та душі не торкнеться ганьбою меч ката.

Як би душу заплямив, чи лезом роздвоїв,
Не ввійде вона в ряд перевтільних побачень,
Але з дуба кришталньо вдихнеться в героїв,
І освятить обряди — все вищих призначень!

Р. ВОЛОДИМИР

НА МІСЦІ ОСТАННЬОГО ПОСТОЮ ВОЖДЯ СИМОН ПЕТЛЮРА (10. травня 1879 — 25. травня 1926)

— Ось вам і тролейбус, що якраз вибирається в екскурсію по столиці. Туди вам і всідати. За три години зможете побачити все гідне уваги в Парижі: Лювр, Нотр Дам, Елісійські поля, Тріюмфальну арку, вежу Айфля, Сакра Кір...

Тут я перебив завчену мову старанного інформатора: — Мені треба до місця вічного супочинку вождя.

— О, ви про Наполеона. Аякже, теж і повз Заповідник Інвалідів проїжджатимем, певна річ, там же...

Та я знову встрянув у мовний потік шановного парижанина: — Мені про українського вождя йдеться. Того, що на Монпарнаському кладовищі. — Одначе на те лиш одержав збентежений вираз очей, розведені в незнанні руки, німу поставу.

Почав розпитувати тут і там. Нікому серед кілька-мільйонного населення метрополії не відомо. — Як гірко, що не знаєте, чужинці, кого в себе бережете! Для вас це щобиш один із безчисленних незнаних вояків.

Нарешті в Соборі св. Володимира подали звістку. — Тут і пролежало тіло Покійника — подає до відома своя людина — поки в лікарню одвезли, де й, не прийшовши до себе, помер. Сім куль... Та лиш та п'ята — смертельна. Атенатат — знайомлять дальше, — недалеко від храму й доконано, на розі вул. Расін і бульвару Сен-Мішель. Там же поруч в готелі проживав. Саме при огляданні виставлених у вітрині поблизької книгарні книжок застав злочинець. Москва — руками Шварцбарта.

Подія з 25. травня злопам'ятного 1926 р. жалобою покрила Край, увесь нарід, відпечатавшись на все життя в серцях громадян. Не стало великого Борця.

Сходжу з підземки в дільниці Сен-Жермен. Простую, куди мені найпильніше: південний цвинтар Монпарнас. Багрово-тьмяно заходить сонце. Як би не спізнитись до головних воріт, доки ще й тих не замкнули. Приспішую ходу. В голові мерехтять цифри й назви. Це щодо розположення пошукуваної могили: 11-та дивізія загального поля, 2-ий розділ, південний сектор, ч. 35 (східня позиція), 114 П. 1926. Поховано 30. 5. 1926. Оце ж безмежно важливий для мене документ знахідки. У прицвинтарній префектурі встиг ще розвідати подробиці. Все, чим Франція відзначує пам'ять Людини. Як мало!

Сливе сутеніло, коли досяг священного місця. Чорна плита з граніту, на ній викарбовані написи: СИМОН ПЕТЛЮРА (1879-1926), ліворуч — Ольга Петлюрова (1885-1959), дружина, праворуч — Леся Петлюрівна (1911-1942), донька.

На надгробнику вояцький хрест українських комбатантів, над ним виразно вилятає погруддя сл. пам. Отамана, на верху тризуб — усе в суворому чорному тоні. Тут, насправді так непоказно, ватиснено між безліччюobelісків, хрестів і грядок, покладено тлінні останки Нетлінного. Безсмертний Вождю! Як поскупились місцем Тобі і Твоім Рідним! Щільно, на схід, могила якогось небіжчика Гуссе, на захід, поряд, лежить рідня Рожера де ля Лянд, зараз же на північ місце спочинку Роблена, а на південь — Дютура. Яка честь для непомітних, забутих смертників бути в такому величному товаристві! Ніхто з Твоїї безчисленної вояцької Дружини, Отамане, того не удостоївся. Ще одна іронія долі... Десяток кроків направо сумує постапільий самітний кедр, навпроти ж. мов би ще мало довкіль простороного затиску, двигять високі будівлі рухливої великоміської вулиці. Місто-велетень, а таке жалюгідно мале — так і зовсім приховати взялось мученика за свободу. MORITURI TE SALUTANT!

Та ще й поля України Тебе вітають. І Дніпро, і вартові вежі — від Карпат по Кавказ, і мовчазно вся велика спільнота — нащадки старезної культури трипільців, антів, русичів... А все ж, у вітчизні ще не приготовано місця для Тебе, крапий Сину України. Тобі ж бо на Софійському майдані гідність. Клоню голову перед непроминальним маєстатом гідного Громадянина, клякаю біля складеного у стіп вінка та квітів по урнах. В'яне навколишня тлінність, — горить, не згоряє провідницька душа. Молось, як за дитинства у православної церкви Лева-города при Кармеліцькій на панахиді: — Всели Твою духову силу, вимоли в Господа перемогу й волю Твоїй нації. Вічна Тобі пам'ять, — нашіптують уста в холодному обличчі насупленої ночі.

І. ХМІЛЬ

Л И С Т Д О Д О М У

Музико рідненький, дідусю Скалебо,*)
О мій незабутній сусідо, агон!
Поклич мені скрипкою пісню із неба,
Настояну сонцем — у вірну любов.

Та скрипка надхненна не раз викликала
Мій лет у простори, з дитячих років,
Заслуханий в тони, що струни співали,
Я линув за хмари, у безвість віків.

Пришли мені, рідний, її з мого бору,
Бо тужить за мною сиріткою там,
Хай пісню заграю в чужині за морем, —
Я скрипку онукам своїм передам.

Америка 1964.

*) Сусід-музика — Купрій Скалеба.

СОНЯШНИЙ ВІТЕР

Мотто:
«Правдивий Чоловік,
Природа і Бог — це
те саме».

Г. Скворода

Безмежне поле, —
Ще ширший степ,
Ще грімкіші простори, —
Твій подвиг,
твій похід,
твій лет,

Що їх мірили коні
Від Прип'яті до Дону,
Від праджерел Дніпра
До гирла ріки Рай, —
Розмірені простори,
Широке, дружнє поле
Лицарів Святослава.

А ширші ще простори,
Де розсіяні зорі, —
Такий безмежній синій степ
З молочною рікою Рай.
І десь є Вічний Київ там
І князь молодий Святослав,
Що простір здобуває
І зорі золоті
Мов запахущу гречку сіє.
Воює його ратай
На нездобутих ще просторах
Аж ген, — за рікою Рай
І тільки перли і рубіни
Ти бачиш на їх серегах
Крізь телескопи темні, —
А вони — це сім'я і кров
Вселенної героїв.
Ще бачиш блиски їх зброї
І не молишся до них, безбожний!

— — — — —
Мене несуть золотими степами
Золотогриві коні загнзуданих галактик.
Їх золоті хвости видовжені як комети,

Напружені у скоках
Жовті шкіри стремен
Видимі в твоїх телескопах.
А в моїх друзів
Чоботи червоновогненні,
Штани перлистосірі,
Сорочки вишивані зорями
Зеленими,

синіми

і червоновогнистими,

Як у дружинників Святослава.

Це я — найвищий здвиг героїв.
Із Вічної Матері-Слави
Вони — мої сини.
Ще не вимріяли зорі
Краси їх вірности й любови.

І всі сонця у космосі
Моїх дружинників буйні загопи.
Я їх вогонь і їхня кров,
Перлистий блиск їх сімени,
Їх рід і плід,
Їх серця до Слави Зов,
Їх відвага і безсмертна смерть,
Їх удар, їх похід, їх меч
І дзвони й роздзвони їх Слави,
Їх князь і брат — Святослав.

— — — — —

Це вони степами синіми
Приборкали соняшні коні,
Зазубили в вудила золоті.
Із синіх зір
Їх округлі знамена
Блищать діядемами
На їх чолах
Промінням стрілистогострим.
Женуть у радісний чвал,
У ще несотворений простір.

— — — — —

А в ваших марних телескопах
Їх коней золотосяйні гриви
Для смертників видимі
У позазоряних вогнивах.

— — — — —

Це я вибухаю
В безтямі розкоші
Мірйомірядами зір
І творю безмежний всепростір
І час вимірюю
Чвалом розгінним моїх променів.
Мірйоміряди зір
Всевадно вимірюють простір, —
А я їх Соняшний Вітер.
Найменша порошинка
У промені невидна,
Одна єдина, —
Прото-невтро-прапротон,
Мікро-окрушина, —
Це я,
Це моя потуга світосвітлорушійна,
Безматеріальна твердь, —
Рушій світл — Юпітер —
Могутній, громовладний скиптр, —
Соняшний Вітер.

В тюрмі на дні
Нових ідей вогні, —
Вогненне, крилате полум'я, —
Це я —
Нового світу
Світлотворчі протуберанці,
Рушій історії соняшних націй,
Майбутність у формі літер,
Я — Соняшний Вітер.

Горю на костирях,
Вмираю на палях,
В димах, у чадах, у вогнях,
В ровах, у прірвах і проваллях
Вгортається мій Дух
В блаженність вогняну,
Віє в нову добу,
Новим світам шле привіти —
Мойого слова вітер.
Це я
Життя всіх духів і душ,
Ворушу їх спів
Візіі майбутніх мрій,
Сила їх пробудження,

Мірядів утілень черга.
Моїх променів світлогра,
Безконечна, зоревисока,
Їх творчих зривів поліфонія, —
Ададжіо кон фуоко, —
Надхненний світлострунний тембр,
Світлоносні сюїти,
Це я — Соняшний Вітер.

Блищить у космосі
Меч Оріона,
Блискучий, зірчастий пояс
На сірій сорочці лицаря,
І мідь світоборча
В його космічних раменах,
І сині зорі над головою, —
Призначення світловисоке
Це я весь оборонюю, —
Витязь Сонценороду,
Я, що Оріона в зорях назорив,
Назвав моїм творчим словом
І сонце сузір'їв засвітив наново, —
Завдання йому призначив
Витязя, що всесвіт боронить, —
Установлення забороло,
Що самовладно меч
Над простором розпросторив, —
Щоб стримав загладу і смерть,
Щоб лад творив і планети, —
Віщун і поет, —
Щоб меч до удару розкритий,
Я — Соняшний Вітер.

В сузір'ї Космічного Лева
Я є Корона,
Всевида Києва;
Стріла в сузір'ї Стрільця,
Цілюща творча Вода
В сузір'ї Водяника;
В планеті Марса я є Жага
Розгоріла, червона,
І я душа поета в просторі
В сузір'ї Плеяд,
Найвищий Засуд Долі
На висотах Сатурна;

Я є яскравосинє ядро,
Циклотрон Всевади Юпітера, —
Ордену ланка найперша,
Подих Космічного Вітру.

— — — — —
У причалах галактик далеких,
В розпруженнях мряковин,
У космобурях магнетів —
Я напрям Космічного Лету,
Я вихор і буря нестримна,
Розгін і ритм
Нестворених світів,
Їх розгін і ритм,
Розгін і ритм,
Завоїв мряковин ключ журавлиний,
Розворот нових сузір'їв,
Розрух ще не створеного світу,
Нових галактик
Я — Соняшний Вітер.

— — — — —
Я молоко Молочної Дороги,
Срібно-сірі краплі опалю —
Це сім'я нових сузір'їв
Із діамантів і хрустало
У лоні Вічності розлитих,
Як таїнство повстання,
Як таїна таїн
Усіх тайнописних літер,
Що я не є ніяке «людське я»,
Але Всетворчий і Всесутній
Космосоняшний Вітер.

УВАГА! У Видавництві «Світання» вже вийшли друком дві поетичні збірки Р. Володимира (проф. Р. Кухара) — «ВИСОЧІЙ, ЖИТТЯ» і «ПРАПОРИ ДУМКИ» по ціні 1 дол. за кожну. Як ми вже повідомляли, у цьому ж Видавництві вийшли також збірки наступних поетів: Левка Ромена — «ДУБ-НЕЛИН» (2 дол.), Галі Мазуренко — «КЛЮЧІ» (2 дол.) і Лариси Мурович — «ПІОНЕРИ СВЯТОЇ ЗЕМЛІ» (2 дол.). Ці збірки можна замовляти у редакції «Світання».

ВІДГУКИ НА ТВОРИ АВТОРІВ «СВІТАННЯ»

Достойний і дорогий Друже Левку Ромене!

Сьогоднішня пошта принесла мені радісну несподіванку: два примірники Вашої книжки «Дуб-Нелин».

Міцно зарисована обгортка і чисте, гарно викінчене видання. Дуб-дубище такий міцний, як козак, і він усе буде зелений. Не линяє листя. Нам треба таких Дубів багато!

Отже вже стоїть міцно цей Дуб у нашому видавництві поетів.

Це добра вістка після дев'ятого числа «Світання» і ще один яскравий доказ живучости й жертвенности нашої групи.

Те саме у змісті. Віра невгнута і тверда. Це не віра, а просто козацька впевненість, що не може бути інакше, як тільки перемога.

На цьому великому Дубі є виразні і зеленіші від інших паростки відродженої віри. Дуб був предметом культу. Сам собою це один із синів Перуна. Міць у ньому, здоров'я і лицарська хоробрість. Його жолуддя здавна було висловом військово-лицарської слави.

А нашому братові він дорожчий за лавр. Це наш рідний лавр.

Милій він нашому серцю і воно радується.

Наші слова мають бути «громозбудні»!

І ці зелені паростки на Дубі віщують переможну силу «Світання». Це вже не «цвітка дрібная», а просто — Дуб. Цього Дуба вже видно і в 9. числі «Світання».

Видання творів, чи капітальні видання, видання наших поетів — це все гілля на цьому Дубі. Він уже міцний, здоровий і не прив'яне. А росте він довго і самопевно.

Ось бачите, як я люблю Вашого Дуба!

Шанує Вас і дружній до Вас

проф. Володимир ШАЯН.

**

Проф. Володимир Шаян: «Найвище Світло». Студія про Сва-рога і Хорса. Орден, Лондон-Торонто, Формат 7 x 5 інчів, стор. 55.

Ця невеличка студія про віру наших прапредків вийшла заходами Громадського Комітету для видання наукових творів проф. В. Шаяна. А між членами Гром. Комітету є загальновідомі письменники, поети й науковці: М. Понеділок, Ю. Буряківець, Л. Мурович, Л. Ромен, проф. Р. Кухар, д-р Г. Мазуренко й інші. Я наводжу це для того, щоб підкреслити дуже цікаве явище, явище повороту думаючої людини лицем до Бога, чи, вірніше, лицем до шукання доріг до Бога.

Так, як колись горстка «думаючих» і стадо бездумних поринали з головами в ідеї атеїзму й матеріалізму, так тепер почалися пошуки думаючої людини за стежками до Бога. І оцими стежками стають розкопи духової ниви своїх предків, щоб їхньою вірою одухо-

вити себе. І якось так стається, що пошуки за новими не-християнськими стежками до Бога найяскравіше проявляються поміж українською духовою елітою. Чомусь заходи обнови ідей нашого християнства не задовольняють їх. Вони занурюються в нашу прадавнину й шукають там божественних надхнень. Взяти хочби для прикладу кварталник поезії-літератури-мистецтва «СВІТАННЯ» ч. 9 (15) за перший квартал 1970 р. Там чи не половина текстів з тематикою про наші колишні вірування й поганських богів: «Різдво Світу» Володимира, «Дажбожич» Зоряна, «Коляда» і «Тат Твам Асі» Л. Мурович, «Над широким Дніпром» О. Третяк, «Молитва Русича» М. Скрипника і «Бальгалля» М. Погідного.

А в згаданій вище студії проф. В. Шаян робить дослідження про двох наших поганських богів — Сварога й Хорса. І в першому розділі вводить читача у зміст своєї студії такими глибокозмістовними думками:

«До якого безмежного божевілля і дегенерації могли докотитися матеріалістичні «учені», що буцімто ми, витвір природи, її дитя, мали б бути синами чогось «мертвого», «бездушного», «кам'яного», мов камінь матерії, так, немов би і сам «камінь» не був частиною отого Світло-Світу, Найвищої Істоти, Праджерела Сили, Потуги, З'явиц, Сил, Істот, Рік, Лісів, Гір, Живого Світу Тварин, Ростин, Птахів і Людей, які віднайшли в собі і оце в захопленні, чи молитві, усвідомлюють собі своє синівство від Найвищого Неба».

«Світ цієї людини був пребагатий, преживий, пребагатогранний, пребагатоісторичний і пребагатопроявлений».

«Нашу т. зв. «Духовість» — цебто наш обмежений світогляд — розуміємо, як щось відірване і різне від Космосу і нашого світу т. зв. «мертвої природи». Нічого дивного, що після штучного відірвання у «дуалістичному» світогляді, ми врешті заперечимо Істоту Космосу і будемо вважати його за «мертву матерію», як у філософії матеріалізму».

«Прокляття нашого століття — «матеріалізм» — є кінцевим продуктом, запереченням через зведення до абсурду, дуалістичний світогляд горе-теологів» (стор. 7-8)».

Із «Вільної Думки», Сідней, ч. 13 (1060) 29. 3. 1970.

Ольга ТРЕТЯК

ДА Ж БО Ж А РО СА

Бачиш — сяє Земля...
То Дажбожа роса до схід сонця спада
На широкі поля, —
І тремтить, мов сльоза
На житах золотих,
На волошках струнких,

На листочках дрібних.
Бачиш — квітне Земля...
То священна роса на Україну спада:
На безмежні степи,
На зелені ліси,
На засмучені очі її голубі,
І на коси розкішні —
Лани золоті.

Чуєш — гомін луна...
То досвітня роса очерет напува,
Берегами співа,
У Дніпро загляда, —
Перуна в синій хвилі шука.
Світлозорий світанок
Огнецвітом гаптує,
Солов'ями віта.

Чуєш — радість співа...
То святая роса в різнотрав'ю пала,
У срібlistий серпанок його сповива, —
Силу віщу у Землю влива.
Пісні Лади дзвінкі
Чути в рідній землі, —
Це співає Земля,
Це співає ясна
Русокоса Дажбожа Весна.

Чуєш — сила зроста...
То предвічна роса промінь сонця віта,
Про Божественне Світло співа —
Про народження творчого дня:
Про думки золоті,
Про ідеї нові,
Світанкові священні громи.

Чуєш — кличе Земля...
То пречиста роса на зорі у полях
Відбивається в синіх Дажбожих очах,
Промовляє в народніх серцях.
Б'ють джерела вогненно-живі,
Піднімаються сили нові до борні, —
Встає Лицар на Білім Кові —
Волелюбний Нащадок
Прабатька Руси.

ДО БОГІНІ ЛАДИ

Богине злад, що з піни річкової
Звелась на перламуті золотій,
Ти понеслась по лілуватих хвилях,
Пороги бористенські обійшла,
В опалевих відпочивала далях,
В долинах, де Твоя хода пройшла,
Чебрець і кашка морем хвилювались.
О, як хвалила Ти красу життя,
Радіючи у дивних самоцвітах.
Тебе зродило Світло і Вода,
Що гомоніли щедро у безмежжі.
Тобі хвалу підводили бори,
І люд моливсь на берегах врожайних,
Щоб Ти ласкавою в житті була,
І повинню поля не заливала.
Тобі шуміли вербами луги,
Коли проходила попід стогами,
Потоки затихали й солов'ї,
Заслухані в Твою ходу величну.
Скажи, кому ж Ти в ніч шептала радо
Про поцілунки, що дурманяць сад?
Нехай мою фіялу сповнять святом,
Вогнем купальським серце хай горить,
І очищається ще й від пороків,
Мов порох тих, що урни зберегли
Для поколінь, що не поганьблять Роду,
В дні поминок веселих та гучних.
Ще поблагаю, щоб напою Ти
Хмільного налляла отій подрузі,
Яка мою стежину перейшла.
Любови хай тенета нас з'єднають
Міцніш за снасть рибальських неводів,
Що сушаться на палях узбережніх,
Коли Ти пестиш хвилі голубі.

Вельмишановні Читачі! Прохаємо пам'ятати, що своєчасно
вирівняна передплата і приєднування нових передплатників помагає журналові «Світання» до росту!

ЗОРЕНОСИЦЕ, ДІВО!

Рідна Віра! О, Боже мій милий,
Яка життєтворча краса!
Голубонько, де ж ти барилась,
Чом ти раніш не прийшла?

Я віддав би мій жар молодечий,
Тобі юність мою і любов,
А тепер в моїм тілі старечім
Тяжко буха отруєна кров.

Таж у серці моїм сукровата...
Я не лицар уже, тільки хам,
Попихач у своїй рідній хаті,
І молюся лихварським богам.

Чи ще є яка погань у світі,
Щоб не тишилась із моїх мук,
Щоб мої змагання розбити —
Не приклала брудних своїх рук?

Але в муках і болях шукаю
До рідного Бога стежки.
Хоч навколо пільма безкрая
І спритні в брехні вороги.

Зореносице, Діво прекрасна,
Мої очі незрячі відкрій,
А в серце моє сукровате
Твої крові живої налий.

О, моя Зоредаро осяйна,
Воскреси в мені Дух твій святий,
Просвітителю мій сонцесяйний
Синім променем душу зігрій.

Збагати моє серце убоге,
Мою мудрість і міць утверди
В еманациях Світла Сварога,
Ушляхетною мій ум, просвіти.

— «Світ душі твоєї, Дажбог з тобою,
Підіймайся із блуду віків,
Я даю тобі святість і зброю —
Світлу мудрість твоїх прабатьків!

5. 8. 1969

РІДНА МОВА

(З нагоди появи «Влес-Книги»)

О, рідна мово, скарбе наш величний,
Прапредків славних — вічний заповіт,
В тобі лунає правди голос кличний,
Яким здавен гордивсь Трипільців рід,
Співай, співай і «Влеса-Книги» словом,
Серця вдаряючи священним зовом!

Ти, красна дочко гір, лісів і ниви,
Вродилася із трелів солов'їв,
Дажбог, Перун і Стрибог той шумливий
Твою снагу плекали від віків,
А в ночі зорі капали медвяні,
В тобі землі й небес лучили грянні.

Все другом нам була ти, рідна мово,
Коли Купайло кликав до ріки,
Дівчатам-хлопцям ти шептала слово,
Щоб чаром обійняло їх вінки, —
І що ж, крім тебе, краще від кохання,
Основи — для подружного єднання?!

Коли наш рід розрісся у племена,
А ці громадами сповнили край,
Твоя глибинь і висота надхненна
Ім помогла створити з пущі рай,
І в княжих замках чи хатах народу
Ти вчила над усе любити свободу.

Не зрадила ти нас ніде й ніколи
Скорботної, злиденної пори,
Як ворог відбирав і небо й поле, —
В молитві матерів і дівчорі —
Братів, синів, батьків ти в бій кріпила,
Бож знала, що в тобі — звитяги сила.

Сьогодні, як заповнені в'язниці
Твоїми ісповідниками там,
У «Влеса Книзі» мовою із криці
Сурмиш: — «В неволі сором жити нам!»
І не ушухнеш, аж під голос грому
Володарем твого знов станем Дому!

10. XI. 1969

КНЯЗЬ ЛЯБОРЕЦЬ

(Закінчення)

9.

Князь прокинувся — спів лунає.
Сонце сяє на окрузі,
Нарід гейби мовня грає,
Славить бога в темнім лузі:
— Ой, Дажбоже, всім еси
Сяйвом сили і краси!

Попереду йдуть дівчата,
Наче маки червоніють,
А на шатах грають взори,
Вінці в чолах їх леліють —
В'ються горами пісні,
Радуються всі Весні!

Міст руками в'яжуть пари.
Та й Весна іде по мості,
По руках пливе як пава...
Всі вітають любі гості:
Весна красна йде на міст,
Рай землі несе зі звзд!

А Весна кидає цвіти,
Всім сміється, всіх чествує. —
А всі граються як діти,
Люд радіє, люд хвилює,
Грають гори, грає ліс —
Князь сміється серед сліз:

Що за радість, що за розкіш
Розпирає йому груди!
Ах, він жити хоче, жити
І радіти як ті люди,
Що співають ті пісні
Богу Сонця і Весні!...

Вбіг мов гнаний до святині
І упав Дажбогу в ноги —
Хтів молитись цілим серцем,
Нести дяку без тревоги
За ту радість, за той чар,
Що слав сонцем світлий цар.

Заридав там як дитина
В свого батенька на лоні —
І молив устами сина,
Розняв блуд свій на долоні —
А душа до божих ніг
Сповідала цілий гріх:

— Отче добрий, наш Дажбоже,
Полудив¹ мене Грек блудом
В темні нетри поза гробом...
Я карався божим судом,
Що відняв у мене ярь —
І я впав у темний яр.

— Якби смерть було стремління,
То не слід було родитись —
Якби ціль було терпінне,
То не слід нам з горем битись
І зглибляти всі моря —
Коли згаснем як зоря!

— О Трисвітлий наш Дажбоже,
На що ти зродив людину?
І закрив її у тайну
Правду світа до загину?
Заслонив нам свою ціль —
Всім на край поставив біль?

— Ось відкрив нам тайну раю
В своїм блиску і промінню.
Тим живу, що нині знаю:
Ціль життя не є в терпінню,
Тільки в радості життя —
Се довічна ціль буття!

А над кучерами князя
Дажбог сипав ясні лучі,
Лице князя променіло,
Як веселка після тучі —
А душа крізь Сонця сміх
Забіліла знов як сніг...

Четверта пісня

10.

В Срібній Русі труби трублять:
Хто живий, ставай до зброї!
Будем битись, боронитись!
Ліси, гори — твої вої,
Земле Срібная краси,
Ти за горами еси!

Ідуть полки за полками
З Мукачева в сині гори,
Коні грають, стяги мають,
Шумить військо наче море...
Аж тривога де взялась:
Деж Ляборець вожд і князь?

Князь Ляборець у святині
Молить дарами Дажбога:
Мольби шлються, думи в'ються,
Його серце б'є тривога,
Кров'ю капає від ран
Що згубив він їх талан!

Поки слухав серця люду,
Був князь Олегу май рідний —
А послухав царя світа,
У Болгарів став послідний...
Вліво цар звернув стерно —
Він з човном впав під судно!

Гей, коби мав дар Дажбога, —
Запалив би огнецітом
Знов стовпи огненні в горах,
Став би в бою з цілим світом —
Земле Срібная краси,
Ти ж за горами еси!

Просить віщуна з'єднати
У Дажбозі оборонця —
Схилив голову зболілу
Перед щитом бога Сонця
І кровавими слізьми
Плакав з жалю серед тьми.

Жрець Дажбога як лунь білий
Виступає зі «Святая»
І говорить, що Бог каже,
Каже правда світовая,
Що законам дає зміст
І кермує ходом звід:

«Через гріх свій, князю, в собі —
Ти вбив силу, впав в зневіру;
Як змінив ти віру предків —
Ти у нарід втратив віру;
В вірі тій ти вдіяв чуд —
Тепер чуєш божий суд!

Тепер в тебе ніт одваги,
Ти борониш замість бити —
Ти ховаєшся за гори
Замість орду прогонити!
Ти охабив²) дар богів —
Олег віщий — божий гнів!

Стань до бою, йди на гори,
Коли твоя правда, княже;
Не проженеш, тягни в гори
За собою плем'я враже —
Позапалюй всі ліси,
Димом-жаром подуси!

Дажбог дав для твого краю
Перстень чарівний Карпатів,
Цілий світ не одоліє
Його вирвати в Хорватів —
Земле Срібная краси,
Ти за горами еси!

Жрець скінчив і заховався
За кадилом у «Святая» —
А з кришталів засіяла
Ясність Сонця золотая,
Розлеліялась ущертъ —
Князь устав — блідий як смерть!

11.

Пруть Хорвати на Карпати,
Броню гори укріпили
І черленими щитами
Звори гень загородили —
Земля стогне, бір шумить;
Князь під стягом в тьму глядить...

Крикнув Див на горі Пека,
Застогнала ніч понура,
Звірі виють, орли крехчуть,
Діти бісові Гадура
На Дажбожі внуки йдуть —
А під ними коні ржуть!

А Див свистом путь їм каже,
Женуть Угри стадом супів...
Брязкіт копій, дзенькіт стрілів
Зовуть звіра з гір на трупів —
Дрожать гори, буде бій!
Бути тучі громовий!

Ой, вже три дні і три ночі
Летять стріли закалені,
Гремлять мечі об шоломи,
Тріщать коп'я об черлені
З криці ковані щити —
Трясуть горами хребти!

Діти бісові яруги
Жовтим трупом загатили,
Течуть ріки, а криваві,
Кричать крики, а без сили —
Князь як витязь³⁾ пре їх взад,
Утікають із Карпат.

А в неділю до схід сонця
Несуть добич з гір Хорвати:
В храм Дажбога узорочя,
А князеві хочуть дати
Срібні стружя й хоругов,
Що обризкала їх кров.

«Слава вам, Хорвати Білі!
— Князь Ляборець гордо каже, —
Нуте пити і гуляти!
Вже побите плем'я враже!»
Радість криком понеслась —
Всіх вином частує князь.

Над берегом Ляториці
Плюються вина, а ведрами,
П'ють токайськеє Хорвати
І співають стоустами:
Земле срібная краси,
Ти за горами еси!

Сонце гасне, не співають,
А шаліють, усі п'яні...
Даром кличе знак Дажбога
Всі верхи мов кров у рані:
Гей паліть ліси на страх,
Діти бісові в лісах!

Вином твердо погостились
Та й заснули сном побиті.
Не вина, а крові чають

Діти бісові укриті,
Дишуть на кровавий пир —
А Див кличе їх на жир!

Наче лисиці корчами
Доокола оббігають,
Розсівають чати в горах,
Всі дороги заставляють —
А пляями усіма
Бісова валиться тьма...

12.

Сплять сліпі Дажбожі внуки
І не чують, що довкола
Гайворонням орда грає.
Зняла крила рать Монгола —
Трублять труби, бубни б'ють
І на пир звірів зовуть!

Сонце сходить' — князь зірвався,
Глянув, скочив, зблід з тривоги,
Впав із криком на дружину —
— Князю, князю, на коня!
І счинилась западня.

Князь допав на коня свого,
Скочив, крикнув, розняв руки
Сюди гляне, туди гляне:
Всюди коні, коп'я, луки —
«Вже нам дітись нікуди —
Хто на смерть, за мною йди!»

І зірвалися Хорвати,
Списи рвонули й на коні —
І женуть на орду темну.
Може виб'ються в розгоні!
Криком їх закрила тьма,
Смерть над ними усіма!

Летять стріли на них градом,
Прищуть коп'я об черлені,
Гремлять шаблі об панцері,
Виють криком пси скажені;
Де не вдарять — вал як мур,
Верже громами Гадур!

Суджені на смерть рубають,
Летять голови і руки,
Кров'ю бризкають їм груди,
Трупом падають з розпуки:
Вся дружина поляглась —
З пекла перебився князь!

І жене, жене без тьми
Через гори, через доли,
А за ним летить ватага —
Та хто зловить орла в полі?
Де ні впаде його зір,
Знає нетри своїх гір!

Щож орел, що втратив гори?
В його серці тьма без краю!
Уг проскочив, добігає
До Свіржави у відчаю —
Та над нею упав кінь,
Свідок слави і терпінь.

І заплакав князь Ляборець
І обняв коня руками
І не чує гайвороння,
Що закрало полями...
Летять Угри навздогін
Хмарою з усіх сторін!

Ані його не побили,
Ані в чверти порубали —
Тільки з нього хороброго
Живцем серце виривали
І з'їдали по кускам —
Трупа кинули орлам!

Та Свіржава забриніла,
Спеленила його в сині —

Душа чайкою злетіла
І там дзвонить в верховині,
А на очі покоління
Кине росу його тінь.

І дитина кожна скаже:
Його слава не поляже!
Бо Свіржава кришталева
Його ім'я взяла княже,
І леліє у імлі
Казку Срібної землі...

**

Місяць світить у Карпатах
А Ляборець річка грає
По каміннях — поколінням
Дивну казку повідає,
Славить князя на весь світ,
Що був тому тисяч літ...

Грудень, 1923.

1) Полудити — заманити, говір Закарпаття.

2) Охабити — потеряти, згубити, старе слово, звісне з повісті про Святослава, уживане на Закарпаттю.

3) Витязь — побідник (гов. зак.), герой.

ВІДМІЧЕННЯ ДЛЯ СВІТАННЯ

Мілівой Слявічек в останньому листі до Редакції просить відмітити, що місцем його народження було місто Чаковач, а не, як подано в нашій замітці, Загреб. У Загребі він учився і закінчив свої університетські студії. Тут він живе постійно і веде виклади.

Радо відмічуємо цю неточність і зі свого боку запевняємо автора, що його вірші у «Світанні» подобалися нашим читачам.

При цій нагоді ділимося з ними вісткою, що в міжчасі вийшла нова збірка його поезій п. з. «Пурпурна попелничка на ім'я так а так».

* * *

А. Киянка просить спростувати, що у третім рядку її статті «Символіка Каліни» в 9. ч. журналу має бути «синичка, налякана появою людей у пущі».

Вельмишановних Авторів редакція дуже перепрошує.

ТІНЬ ЙОГО

(Новеля)

Може тобі, читачу, траплялось таке, коли ні з цього, ні з того з'явиться перед твоїми очима приятель десь із-перед десяти або й двадцяти років. Отаке трапилось недавно мені. Сиджу я в неділю біля столу десь у цьому закутку Австралії, і — раптом, як ніби кара, переді мною стоїть Микола Семенюк з Омелянович і то таким, як він був двадцятьлітнім юнаком, у двадцять третьому робочому таборі біля Ватенштедту в Німеччині. І сам я хвилинку не міг усвідомити, де я це є — у крайньому таборі для робочих біля Ватенштедту в січні 1940 року, чи в Австралії. Я, бувало, також у неділю заходив до його бараку при асфальтовому шосе і ми, як два земляки, покурювали — я цигарки, а він то цигарки, то чепурну люльку, та мріяли й гомоніли про залишений край, лісисті рівнинні й горбасті околиці Волині; про дівчат, батьків, приятелів.

У бараці гріла до червона розпечена чавунна кругла, як кльоц дерева, грубка. За вікном стелилась Ватенштедська рівнина, устелена снігом. Де-не-де чорніли бараки на побіленому снігом тлі. Десь далеко губилась чорна стяжка асфальтового шосе. Вона зникала за другими робочими таборами, у яких було повно чехів, італійців, українців та німців. Усі вони працювали при будові нових воєнних заводів «Герман Герінг Верке».

Нам там тоді жилось добре. Нас трактували там однаково з німцями. Платили добре, постачали харчів досхочу, давали «бецугшайни» на одяг і довільну кількість вугілля для ogrівання бараків. Нам бракувало в той час одного: змоги поїхати в Рідний Край, коли забажається. Ми сходилися неділями в один барак і тужили. А з Миколою було приємно й потужити, й поговорити. Довгобразий білявий Микола був товариським і говірким.

— Ех, ти знаєш, Мартине, — зятагаючись димом цигарки, починав він, — як би так зараз бути дома. От хочеться додому! Коли б так прокрастися і хоч одним оком поглянути на Омеляновичі. Ех і гарне ж це багате, велике село. Коли б ті московські руїни не знищили його так як поруйнували вони десятки тисяч таких самих сіл на наших східніх землях. А був я в тому селі не патиком... — загадково зупинився він і робив, ніби на щось важливе натяк.

Микола знав, що існує підпільна націоналістична організація в Омеляновичах. Він орієнтувався, що багато було членів тієї самої організації також у таборі. Він їх пізнавав по тому, що вони сходилися по кількох і щось тихцем говорили. До них він зараховував і мене, тому він, підсміхаючись, притишено додавав: «Я також належав до організації. І був не абичим, О, мене боялися! Ми не одного польсько-

го колоніста підібрали. Я, знаєш, усе міг зробити. Як би мене не впутали в убивство енкаведиста, що слідував за нами. Я не втікати із свого села», — продовжував Микола, роблячи поважні міни, підкидав головою вгору і хвалився своєю великою важливістю в Омеляновичах.

Я знав, що то хвалькуватість, що то вияви його манії величності. І сприймав те мовчки із присмністю, як не шкідливі теревені про героїство. Адже присмніше слухати, як хтось фантазує про героїку, ніж розповідає правду про страхопудство і плач від гніту наїздника. Тому я з ним ізжився, як з веселим юнаком-мрійником, що любить хоч говорити про таке, що дошкуляє ворогові.

І оцей білявий юнак середнього росту зник з-перед моїх очей так само як з'явився. Я ніби прокинувся також і бачу, що я є не в бараці у Ватенштедті, а сиджу за столом у Туредині, в душній від січевої спеки кімнаті.

За вікном дрімала турединська рівнина. Гарячий північний вітер злюще хвилював посірілу від спеки, присохлу траву. Вітер тріпотав гіллям евкаліптів, блектрі, вотелтрі і хилив аж додолу чагарники титрі. Австралійське літнє сонце ляло струмами гарячі сліпучі промені просто із zenіту. Задуха й безтямна спека робила млявим усе живе. Люди ховалися по холодках, або ліниво вилежувалися на освіжливих берегах океану в Туредині. Замовкали й птахи. Вони сиділи мовчки на деревах бушу із пороззявленими дзьобами. А злючий гарячий вітер свистав, пишаючися своєю вбивчою силою гарячі, від якої гинула австралійська рстинність, передчасно висихаючи, і мовкли, ховаючись у тінях і норах, птахи та звірі.

У понеділок пошта принесла мені листа від Миколи Семенюка у коверті газети, яку я передплачував. Я зрадів листові ніби від рідного брата. Знову став переді мною юнак Микола з Ватенштедтом, робочими бараками, недалекою коршмою, асфальтовими дорогами, подушевним присмним земляком. Я швидко прочитав його листа. А він писав коротко: «Я, прочитавши твої оповідання з газети, зрадів, що ти тут є. Висилаю цього листа до редакції із просьбою, щоб подали мені твою адресу, або мою тобі». Я негайно написав листа, щоб Микола якнайшвидше приїхав до мене. Минали тижні й місяці, а Микола не то що не приїздив, але навіть не відгукнувся. У мене почали набігати думки, що той лист був не від Миколи. Я переглядав листа і пригадував його характер письма. Раз видавалось мені, що то він писав, а другий раз — ні.

При кінці червня, у суботу, був золуватий холодний австралійський зимовий день. Я сидів у кімнаті біля комінка і читав книжку, як хтось несподівано застукав у двері. Переді мною став кременний гладкий мужчина. А за ним спинився насуплений, трохи похилий, чорнявий чоловік. Ми привітались і поцілувались, як давні приятелі з

Ватенштедту. — Це мій приятель! — знайомив мене Микола з на-
супленим чоловіком.

Микола виглядав іншим. Він змужнів, зробився гладким як опецьок і видався вищим. З юного непоказного парубка став кремез-
ний мужчина. І зовнішнім своїм виглядом він скидався на трохи спо-
творену побільшену молодечу тіль його. Його товариш був мовчаз-
ний і виглядав як справжній кримінальник. — Він зараз відїжджає
до Мельборну, а в понеділок заїде забрати мене додому, — додав
Микола. Його товариш мовчки з опущеними очима попрощався по-
данням руки і поїхав.

— Що то за чолов'яга?

— Ось такий собі звичайний чоловік, здається поляк. Живе
в тому самому будинку, що і я, — з нехиттю зам'яв відповідь Микола.

— Ну, то сідай отут біля комінка і грійся. Австралійська зима
без снігів і морозів, але прозяблює людину більше, як наша із сніго-
віями та морозами, — сказав я і поїхав ровером до бару, вернувся
з півтузенем пляшок пива і пляшкою джину. Микола витягнув з ки-
шені, ніби похвалитися, пляшку советської горілки і ми почали при-
гощатись.

— Де працюєш?

— На автозаводі Форда. Стою цілими днями біля станка. «Бос»
боїться мене, як вогню. Колись причепився до мене, то я як ухопив за
вісь авта і за ним. Він утікав поміж станками в канцелярію, що аж
курулось за ним. Від того часу маю спокій, навіть не наближається
до мене тепер.

— А взагалі, як тобі подобається життя тут?

— Хай вона пропаде, сама Австралія. Я здурію тут, або про-
паду в тюрмі за вбивство. Ти не знаєш, я служив у фронтовій частині
німецьких есесів. Ах і владу я мав велику у своїх руках. От страшним
я був усім! Ти ж знаєш, у Ватенштедті я не міг випити дві чарочки
шнапсу, а в есесах так розпився, що тепер без того жити не можу.
Як не вип'ю, трясуться в мене руки і я мало не божеволію.

— А ти додому часом не збираєшся вертатись? — Я запитав
його.

— Так, я поїду назад в Україну.

— Так.

— То чого ж ти втікав від них?

— Тепер уже там змінилось. То не правда, що Росія окупує
Україну. Там тепер є самостійна українська держава. Я маю кума
росіянина. Я христинив у нього дитину. Він живе тут недалеко тебе в
Данденонгу. Ах і розумний чоловік! Він був лейтенантом енкавуде,
а за німців був також лейтенантом гештапо. Голубе, він усе знає.

— Так це ти від нього усе знаєш?

— Так, ну й від других.

— А я вчитую в еміграційній пресі, що не так воно є, як твій кум каже.

— Ти не вір тій пресі. Там усе брехня. Мій кум також вертається, і я йому вірю.

Ага, далі в ліс — більше дров, подумав я, і почав питати далі:

— Чи ти ходиш до української церкви?

— А на чорта вона мені здалася!

— Чи ти дав якийсь даток на будову народного дому? І чи ти належиш до Української Громади?

— Кому даток давати? І до якої там громади належати? Я не дам своїх грошей, щоб на них хтось наживався. Там позасідали наші інтелігенти і розкрадають усе, що дурні дадуть. Наша інтелігенція — то самі злодії і сволочи.

— Ну, це ж ти й набрався розуму від свого кума, хай йому грець. А де ти живеш і з ким дружиш тепер?

— Я живу у великому житловому будинкові. Там окрім мене живуть ще вісім родин поляків і росіян. Ах, і компанія, ліпшої не придумаєш!

— Бачу, бачу. Такі, як оцей, що тебе привіз сюди?

— Так, іще кращі. То хлопці, що все зроблять. Може маєш тут когось, що треба було б підбрати. Скажи одне слово мені; ми під'їдемо сюди автом, роботу зробимо на чисто, по ньому навіть сліду не стане.

— Ні, я з якимись темними справами не мав нічого спільного і не хочу мати, — сказав я Миколі і ще більше насторожився. Він був добре підхмелений і знехотя або зумисне забагато прохоплювався словом.

— Він є на службі енкавуде. І воно прислало його сюди для якихось розвідувальних цілей, — подумав я.

— Ти, певне, живеш тут не без зброї?

— Бач про що він розпитує, — майнуло мені в голову. — А щож ти думаєш! Тут усього можна сподіватися і на все треба бути готовим. В Австралії кожному можна мати зброю, ти ж знаєш. Маю дрібнокаліберку автомата і ще щось. Я бачу, Миколо, ти займаєшся якимись темними ділами?

— Давай вип'ємо! — сказав він замість відповіді.

— Цього листа, що я одержав від тебе через редакцію газети, ти його писав сам, чи хтось тобі його написав?

— У мене руки дрижать. Я не зміг би сам написати. Я вже заледве підписатися можу. Листа писав мій приятель. Ну, давай, вип'ємо ще по чарці. Може твій «бос» поганий. Тільки кивни пальцем. Я належу тут до такої організації, що ми все зробимо. Чи ти мене переховаєш тут десь у клуні, як би мені треба було ховатися?

— Ні, я з такого роду справами не хочу мати нічого спільного і нікому не дозволю переховуватись у моїх хоромах. На це шукай собі десь інакше місця, а не тут. Я в Австралії, а не в Україні.

Ми далі попивали. Настав вечір. Ми засіли біля столу. Випив я з Миколою ще по кілька чарок і він почав авантуруватись, почав бити кулаками об стіл, побив попільничку. Жінка й діти налякались. А він гримав кулаками по столі. Тарілки підскакували, брязкотіли. Мене це роздратувало.

— Ти, Миколо, сиди біля столу спокійно і вечеряй, я тебе маю за гостя, розкажуй, що хочеш, але рукам волі не давай. Моя родина до того не звична. Ти бачиш, діти полякалися, плачуть.

— Я тобі заплачу за попільничку, не журись, — говорив він і вимахував руками як навіжений. Я вийшов із себе, не витримав.

— Досить, Миколо! — зірвався я на ноги біля столу, вдарив Миколу п'ястуком щосили в зуби. Він повалився на підлогу. Жінка й діти стали перелякані в кутку кімнати. Він зірвався на ноги і кинувся до мене з кулаками. Я обсипав його боксами, дав' штовхана попід бік і він знову повалився на підлогу. Тоді я побіг швидко у свою кімнату, вхопив рушницю дрібнокаліберку і швидко до нього. Він знову почав спинатися на ноги. Я наставив цівку в лице і крикнув:

— Лягай назад на підлогу і не спинайся на ноги, коли не хоч, щоб куля прошила твою голову!

— Друже, приятелю, невже ти хоч мене вбити?

— Признавайся, чого сюди приїхав і хто ті твої хлопці, що готові будь-кого вбити? Кому ти служиш тепер?

Він повалився на підлогу і, нічого не кажучи, захропів, заснув. Я зтягнув його в окрему кімнату, замкнув двері на ключ і по деякому часі пішов спати. Діти й жінка розійшлися до ліжок. Я цілу ніч дрімав з відкритими очима, як засць. Рано зайшов до Миколи. Він уже не спав.

— Чого це я закривавлений, друже? Дай хоч трішки випити, бо не видержу. — Руки в нього тряслися, як від пропасниці.

— Ти що казав і виробляв учора?

— А що таке?

Я йому переказав. Він усміхнувся і трохи зняксовів. Йому стало неприємно, що його манія великості проявилася не властивим способом і невдало.

— Друже, вибач, коли то правда. Я нічого не пам'ятаю. Дай, прошу тебе, хоч трішечки випити. Який же ти щасливий. Ти вип'єш і розум маєш, маєш родину, діток, а нащо я зійшов? Що зі мною сталося? Ах, як би я хотів бути таким, як був у Ватенштедті! Ти пам'ятаєш, друже, як ми не раз у неділю гомоніли і мріяли про дому? Порадь, що мені зробити, щоб знову стати собою?

— Ти тепер не п'яний. Поки будь-що тобі радити, скажи мені, до якої всемогучої організації ти тут належиш, що може отако з кожним, що схоче, зробити?

— Я не пам'ятаю, щоб таке говорив, — сказав Микола посміхаючись.

— Ти не викручуйся сіном. Чи не до тієї, що тут стосує потаємно найрізномодніші докучання і збитки тим, що цупко тримаються свого, не піддаються винародовленню? Їйбогу так, Миколо, хоч підтакуй, а хоч ні. Аж тепер стає мені ясно, чому вони заграли оту комедію із твоїми розшуками мене через газету, щоб воно виглядало, що то робота емгебівської агентури, а не АІСО*). Так чи ні?

Микола замнявся, спустив очі донизу і, замість будь-якої відповіді, сказав:

— Друже, дай щось випити і ложку кислій капусти.

— Не хочеш нічого казати? Мовчанка є знаком potwierдження. Тому пораджу тобі таке: перенесись на помешкання поміж своїх добрих людей і ти людиною станеш. В АІСО працюєш не лише ти, а багато інших. Але вони всі тримаються своєї спільноти, належать до українських організацій і церков, ведуть себе пристойно, не як ти. Ти вже не Микола з Ватенштедту, а тінь його.

Він побачив, що його спроба заграти енкаведиста, щоб показатися важливим і страшним з доручення АІСО, не вдалася, і не ображався тим, що дістав по зубах.

*) А.І.С.О. (Австраліск Інтелідженс Секюріті Організейшен — австралійська тайна політична поліція).

ПОЖЕРТВИ НА ПРЕСФОНД «СВІТАННЯ»

Інж. Н. Роговський	\$17.50	Ф. Копистенський	2.50
Супермаркет Ронсенсвейл	10.00	Л. Зозуля	2.50
Люба Сагайдаківська	10.00	О. Семотюк	2.50
І. Хміль	10.00	О. Дяків	2.50
І. Кисіль	10.00	П. Біленький	2.50
Д-р Р. Кухар	7.50	Т. Гордон	2.50
М. Погідний	5.00	Д. Хомань	2.50
Микола Понеділок	5.00	Л. Бабенко	2.50
Левко Ромен	5.00	Інж. І. Кравчук	2.00
К. Шоломицька	5.00	С. Романюк	2.00
Юрій Буряківець	5.00	С. Гузіль	2.00
Й. Булка	3.50	Маєстро Михайло	
Д-р Г. Мазуренко	3.00	Голинський	1.50
М. Корінець	3.00	А. Демусь	1.00
Інж. І. Гуртовенко	2.50		

УСІМ ЖЕРТВОДАВЦЯМ СЕРДЕЧНА ПОДЯКА!

ОДЕРЖАНІ КНИЖКИ І ЖУРНАЛИ

Іван Хміль. ІДУ З КОБЗОЮ. Поетична збірка стор. 244. Накладом авто-ра. Чікаго 1962.

Олександр Де. ХВОТІЙ, АБО ФАУСТ. Поетична збірка стор. 162. Видавництво "Чайка", Лондон 1968. Того ж автора ВОГОНЬ ТРОЯНДНИЙ. Поетична збірка стор. 109. Вид. "Чайка", Лондон 1970.

КАЛЕНДАР-АЛЬМАНАХ "КАНАДІЙСЬКОГО ФАРМЕРА" 1970. Вінніпег, Ман. Редактор М. Шкавритко.

ОРИДЖИНАЛ ВОРКС ч. I. 1970. Різномовний літ.-мистецький квартал-ник. Коєбридж, Англія. Співредактор проф. Р. В. Кухар.

ВІРА І НАУКА січень-лютий 1970. Ілюстрований релігійний двомісяч-ник. Гартфорд, Конн. За редакцією І. Беркута, Г. Домашовця, В. Домашовця, П. Колибаїва, І. Угриня.

УКРАЇНСЬКЕ КОЗАЦТВО ч. 5 1969-1970. Орган Українського Вільного Козацтва, Чікаго, Ілл. Головний редактор А. Куцинський.

ДОРОГОВКАЗ січень-березень 1970. Орган Возької Думки і Чину. Го-ловний редактор І. Липовецький. Торонто, Онт.

ВІСТІ березень 1970. Журнал музичного та мистецького життя. Твін Сіті, Мічч. Редіагус видавнича колегія.

ЗОЗУЛЬКА лютий і квітень 1970. Студентський циклостилевий журнал, Оттава, Онт. Редіагус видавнича колегія.

МЕТА ч. 3 1970. Орган-місячник Української Національно-Державниці-кої Думки, Мюнхен, Німеччина. Відповідальний редактор Л. Василів.

УКРАЇНСЬКЕ СЛОВО ч. 4 1970. Тижневик товариства "Просвіта" в Аргентині. Відповідальний редактор Р. Прокопович.

ІНФОРМАЦІЙНИЙ БЮЛЕТЕНЬ БІБЛІОТЕКИ ІМ. СИМОНА ПЕТЛЮРИ ч. 23 1970. Париж, Франція.

З М І С Т

Проф. В. Шаян — Оссян правдивий і неправдивий	1
Лист членів Редакційної Колегії до Гол. Редактора «Світання»	6
Левко Ромен — Гнів праведний, Парада перед Сонцем	6
Р. Володимир — Сузір'я гідности, Прадідів світанки	7
Оксана Лятуринська — —Створив ти землю, Ти ще не вмер, Перуне, освяти мечі	8
Лариса Мурович — Реінкарнація	9
Р. Володимир — На місці останнього постою Вождя	10
І. Хміль — Лист додому	11
Володимир — Соняшний Вітер	12
Відгуки на твори авторів «Світання»	17
Ольга Третяк — Дажбожа роса	18
Юрій Буряківець — До богині Лали	20
Зореслав Зорян — Зореносице, Діво	21
Лариса Мурович — Річна мова	22
Василь Пачовський — Князь Ляборець (закінчення)	23
Ст. Радіон — Тінь його	27

Ціна: 75 центів.